مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد
دوره ۱۸،شماره ۳، ویژه نامه همایش رفتارهای پرخطر
صفحه: ۱۶۹-۱۶٤

Journal of Shaheed Sadoughi University of Medical Sciences
High Risk Behavior Conference, Vol.18,No. 3, Suppl.1, 2010
Pages: 164-169

شیوع و عوامل مرتبط با سوء مصرف مواد مخدر در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد

خدیجه دهقانی*[1]، اصغر زارع[2]، حمیده دهقانی[3]، هاجر صدقی[4]، زهرا پور موحد[5]

۱،۵،۳- کارشناس ارشد گروه پرستاری - مامایی شهید صدوقی یزد
۲- کارشناس آمار و اپیدمیولوژی
۴- پزشک عمومی

چکیده

مقدمه: اعتیاد یکی از مسائل مهم بهداشتی اجتماعی و سیاسی جهان بویژه در کشورهای در حال توسعه است. امروزه این عارضه در میان افراد جوان شایع‌تر است و در این میان دانشگاهها نیز در معرض خطر محسوب می‌شوند. لذا این پژوهش با بررسی شیوع سوء مصرف مواد اعتیاد آور و عوامل مرتبط با آن در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد انجام گردید.

روش بررسی: این مطالعه یک پژوهش توصیفی مقطعی است که بر روی ۵۳۴ نفر از دانشجویان رشته های مختلف دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد در سال ۱۳۸۸ انجام گرفت. نمونه‌گیری بطور تصادفی و جمع‌آوری اطلاعات از طریق پرسشنامه خود ساخته انجام شد و توسط دانشجویان تکمیل گردید. جهت تجزیه و تحلیل داده ها از آزمون کای دو استفاده گردید.

نتایج: ۲۱/۵٪ افراد مورد بررسی سابقه‌ی سوء مصرف مواد اعتیادآور داشتند. شیوع مواد اعتیادآور به ترتیب شامل قلیان ۱۵/۹٪، سیگار ۱۴/۴٪، تریاک ۲/۸٪، الکل ۲/۸٪، قرص‌های روان گردان ۱/۲٪، حشیش ۱/۱٪، هروئین ۰/۸٪ بوده است. انگیزه‌ی گرایش به مصرف مواد در بیشتر موارد تفریح و سرگرمی(۴۷/۴٪) و مهمترین عامل گرایش به آن (۴۲/۹۸٪) بیکاری عنوان شده است. شیوع مصرف مواد در مردان مجرد و ساکنین غیربومی خوابگاه بیشتر بوده است.

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج پژوهش پیشنهاد می گردد مسئولین و خانواده ها برنامه و تسهیلات مناسب جهت تفریح، ازدواج و کار جوانان، بویژه دانشجویان را فراهم آورند. از طرف دیگر شیوع بالای مصرف قلیان و سیگار و همراهی آنها با سایر مواد در این تحقیق نیاز به آموزش، ارتقاءی آگاهی و توجه ویژه دارد.

واژه‌های کلیدی: سوء مصرف مواد- اعتیاد - دانشجویان

* (نویسنده مسئول)؛ دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد، دانشکده پرستاری ، پست الکترونیک: Khadi20y@yahoo.com

[Downloaded from jssu.ssu.ac.ir on 2026-11-26]

مقدمه

سوء مصرف مواد یک پدیده شایع در سراسر دنیاست و به عنوان مهمترین آسیب اجتماعی، جامعه انسانی را مورد هجوم قرار داده است(۱،۲). سوء مصرف مواد به الگوی غیر انطباقی از مصرف مواد گفته می شود که منجر به مشکلات مکرر و پیامدهای سوء می‌شود و مجموعه‌ای از علایم شناختی، رفتاری و روان شناختی را در بر می‌گیرد(۳). کشور عزیز ما نیز به علت زمینه‌های خاص انسانی، جغرافیایی خود در گرداب اعتیاد به مواد مخدر گرفتار شده است (۴). اگر چه در مورد تعداد معتادان کشور ما آمار دقیقی در دست نمی‌باشد ولی مقامات رسمی کشور، تعداد معتادان را بیش از دو میلیون نفر اعلام کرده‌اند(۵). اعتیاد برای هر جامعه‌ی انسانی توام با خساراتی است که جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و انسانی را در بر می‌گیرد. اعتیاد نیروی جوان در واقع زمینه ساز تخریب و انحطاط کامل آن اجتماع می‌باشد. در بسیاری از کشورها سن آسیب پذیری برای شروع اعتیاد بین ۲۰ الی ۳۴ سال بیان گردیده است(۳). هر کشوری بطور جدی روی بهداشت و سلامت جوانان تأکید دارد. متأسفانه افزایش قابل ملاحظه‌ای در مصرف مواد مخدر، الکل و سیگار مخصوصاً در جوانان وجود دارد. مطالعات نشان می‌دهد که پرسنل درمانی میزان بالاتری از وابستگی به مواد را بیش از حرفه‌های دیگر تجربه می‌کنند(۶). کشور ما نیز بدلیل جوان بودن جمعیت، مشکلات عمده‌ای در زمینه اعتیاد دارد. شیوع دقیق این مشکل در بین دانشجویان علوم پزشکی کشور مشخص نیست، ولی مطالعات مختلف میزان متفاوتی از ۲۰ تا ۴۰ درصد را برای شیوع سوء مصرف مواد در بین دانشجویان علوم پزشکی کشور بیان کرده اند (۱۱-۷،۲). آمار و ارقام نشان دهنده‌ی خسارات جانی و مالی فراوان ناشی از اعتیاد می‌باشد. هزینه‌های اقتصادی، مرگ، خودکشی، بزه‌های سنگین، ازدواج‌های ناموفق به نوعی مربوط به مصرف مواد اعتیادآور است(۵). همچنین عوارض نامطلوب اجتماعی، مشکلات رفتاری و روانپزشکی، خطر بیماریهای جسمانی مانند ایدز، هپاتیت در اثر سوء مصرف این مواد افزایش می‌یابد. از آنجایی که عوامل ایجاد کننده اعتیاد متعدد می‌باشند شناسایی کامل این عوامل در هر منطقه به موثر بودن فعالیتهای پیشگیری کمک خواهد کرد. از طرفی شناسایی به موقع جمعیت های در معرض خطر و سوء مصرف کنندگان مواد به منظور تدوین برنامه‌های پیشگیری و درمان اهمیت دارد(۱). لذا، با توجه به عدم انجام تحقیق در این زمینه در دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد، پژوهش حاضر با هدف تعیین شیوع سوء مصرف مواد اعتیادآور و عوامل مرتبط با آن در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد انجام گردید تا گامی در جهت برنامه‌ریزی مسئولین به منظور کنترل عوامل مرتبط با سوء مصرف مواد و ارتقاء سلامتی دانشجویان باشد.

روش بررسی

این مطالعه یک پژوهش توصیفی مقطعی است که بر روی ۵۳۴ نفر از دانشجویان رشته‌های مختلف دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد در سال ۱۳۸۸ (خرداد- تیر) انجام گرفت. نمونه‌گیری به طور تصادفی از بین کل دانشجویان و جمع‌آوری اطلاعات توسط پرسشنامه‌ی خودساخته همراه با مصاحبه انجام شد.

پرسشنامه شامل مشخصات دموگرافیک (رشته تحصیلی،جنس، تأهل، سن، وضع تأهل، سکونت، بومی و غیر بومی بودن)، سابقه مصرف مواد اعتیادآور، زمان شروع، نوع و وعده مصرف آن، ۵ سوال درباره انگیزه و ۵ سوال درباره عوامل گرایش به سوء مصرف مواد بوده است. روایی پرسشنامه با نظر اساتید و متخصصین و مطالعه منابع علمی و پایایی آن با روش آزمون مجدد بر روی ۳۰ نفر مورد سنجش قرار گرفت(r=۰/۸۶). جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات از آزمون آماری کاری دو و نرم افزار SPSS 15 استفاده گردید.

نتایج

۲۱/۵٪ (۱۱۴ نفر) از دانشجویان مورد مطالعه سابقه‌ی سوء مصرف مواد اعتیادآور داشتند که از این تعداد ۶۲/۲٪ (۷۱ نفر) تفننی، ۲۷/۱٪ (۳۱ نفر) هر روز، ۱۰/۵٪ (۱۲ نفر) بطور هفتگی مصرف می‌کردند. میانگین سنی دانشجویان ۳/۴۵±۲۲، مدت مصرف ۱/۹±۲/۷۹ در سال بوده است. میزان سوء مصرف مواد و

[Downloaded from jssu.ssu.ac.ir on 2026-11-26]

سیگار در دانشجویان بومی ۱۹/۲٪ (۵۹ نفر) و غیر بومی ۲۴/۴٪(۵۵ نفر)، متأهلین ۱۸/۲٪ (۱۶ نفر) مجرد ۲۲/۱٪ (۹۸ نفر) بیان شده است. آزمون آماری کای دو رابطه معنی‌داری را بین سوء مصرف مواد اعتیادآور دانشجویان بر حسب بومی و غیربومی بودن و وضعیت تأهل آنها نشان نداده است (P=۰/۰۸۷ و P=۰/۴۷۸). ۳۶/۱٪ (۸۸ نفر) پسران و ۹/۱٪ (۲۶ نفر) دختران دانشجو سابقه‌ی مصرف مواد اعتیادآور و سیگار داشتند. آزمون آماری کای دو رابطه معنی‌داری را در این زمینه نشان داده است (P=۰/۰۰۱) (جدول ۱).

شیوع سوء مصرف مواد در دانشجویان به ترتیب شامل قلیان ۱۵/۹٪ (۸۵ نفر)، سیگار ۱۴/۴٪ (۷۷ نفر)، تریاک ۲/۸ ٪ (۱۵ نفر)، الکل ۲/۸٪ (۱۵ نفر)، قرص‌های روان گردان ۱/۲٪ (۶ نفر)، حشیش ۱/۱٪ (۵ نفر)، هروئین و غیره ۰/۸٪ (۲ نفر) بود که ۵۰٪ آنها قبل و ۵۰٪ بعد از ورود به دانشگاه به آنها روی آوردند.

بیشترین درصد افراد مورد مطالعه (۴۳٪ و ۴۹ نفر) عامل گرایش به مواد و سیگار را بیکاری و انگیزه گرایش به آن را تفریح و سرگرمی (۴۷/۴٪ و ۵۴ نفر) ذکر کرده‌اند (جداول ۲ و ۳).

جدول ۱: توزیع فراوانی دانشجویان مورد بررسی بر حسب محل سکونت

نوع سکونت / سوء مصرف	خانه پدری		خانه مستقل		خوابگاه		جمع	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
بلی	۲۶	۱۵/۸	۸	۲۰	۷۹	۲۴/۲	۱۱۳	۲۱/۳
خیر	۱۳۸	۸۴/۲	۳۲	۸۰	۲۴۸	۷۵/۸	۴۱۸	۷۸/۷
جمع	۱۶۴	۱۰۰	۴۰	۱۰۰	۳۲۷	۱۰۰	۵۳۱	۱۰۰

جدول ۲: توزیع فراوانی عامل گرایش به سوء مصرف مواد و سیگار در دانشجویان

عامل گرایش	تعداد	درصد
بیکاری	۴۹	۴۳
اعتیاد دوستان و فامیل	۲۶	۲۲/۸
عدم تأمین نیازهای عاطفی	۲۶	۲۲/۸
دعوا و مشاجره خانوادگی	۷	۶/۲
عدم موفقیت تحصیلی	۶	۵/۲
جمع	۱۱۴	۱۰۰

جدول ۳: توزیع فراوانی انگیزه گرایش به سوء مصرف مواد و سیگار در دانشجویان

انگیزه گرایش	تعداد	درصد
تفریح و سرگرمی	۵۴	۴۷/۴
کسب لذت	۲۰	۱۷/۵
تحمل مشکلات زندگی	۱۸	۱۵/۷
همرنگی با جماعت	۱۶	۱۴/۱
کنجکاوی	۶	۵/۳
جمع	۱۱۴	۱۰۰

بحث و نتیجه گیری

شیوع سوء مصرف مواد و سیگار در دانشجویان مورد بررسی ۲۱/۵٪ بود. تحقیقات متعددی که در دانشگاههای علوم پزشکی کشور انجام شده، درصد سوء مصرف مواد را بین ۲۰ تا بالای ۴۰ درصد گزارش کرده‌اند (۱۱-۲،۷). مطالعه‌ای در دانشجویان علوم پزشکی هند شیوع مصرف مواد را بین ۳۲/۵٪ تا حداکثر ۸۱/۲٪ گزارش کرده‌اند(۱۲). در این مطالعه در اکثریت موارد سوء مصرف مواد همراه با قلیان و سیگار بوده است. در مطالعات مختلف در کشور شیوع بالاتری از مصرف سیگار را بین دانشجویان گزارش کرده‌اند(۱۱-۲،۷). در یک بررسی جهت تعیین میزان شیوع رفتارهای مخاطره آمیز بهداشتی در دانشجویان مراکز آموزش عالی خرم آباد مصرف قلیان را به میزان ۲۹/۷٪ و سپس سیگار را به میزان ۲۵/۱٪ گزارش کرده‌اند که از مصرف سایر مواد بالاتر بود(۱۳). این موضوع یعنی مصرف روز افزون قلیان در بین جوانان قابل تأمل می‌باشد. محققان بیان می‌کنند که ارتباط نزدیکی بین مصرف سیگار و رفتارهای مخاطره‌آمیز نظیر

[Downloaded from jssu.ssu.ac.ir on 2026-11-26]

نوشیدن الکل و افت تحصیلی، برقراری روابط نامشروع و مصرف مواد مخدر وجود دارد(۹،۱۴). مصرف قلیان (water pipe) در دانشجویان علوم پزشکی در یک مطالعه در سوریه به میزان ۲۳/۵٪ گزارش شده است(۱۵) و در مطالعات دیگر مصرف سیگار بین ۱۰ تا ۶۸/۲ درصد اعلام گردیده است(۶،۱۷،۱۶).

این درحالی است که در مطالعات غربی میزان بسیار بالایی از مصرف الکل در پزشکان و دانشجویان علوم پزشکی بین ۸۰ تا ۹۰ درصد گزارش شده است(۱۷-۶،۱۵).

در گزارشی از مطالعه بر روی میزان مصرف مواد در دستیاران پزشکی در تهران میزان مصرف الکل ۲۷/۴٪ اعلام شده است که نسبت به نتایج تحقیق حاضر(۲/۸٪) بسیار بالاتر است اگرچه از مطالعات غربی از میزان کمتری برخوردار است. همچنین مصرف تریاک در مطالعه ذکر شده ۸/۸٪ اعلام شده است که نسبت به مطالعه ما بالاتر است، اما با نتایج مطالعه‌ای در رشت در مورد مصرف تریاک (۴/۸٪) هماهنگ است(۲،۱۸).

در تحقیق حاضر اکثریت دانشجویان ۶۲/۲٪ به مصرف تفننی مواد اشاره کرده‌اند. به نظر می‌رسد با وجود تبلیغاتی که کمابیش پیرامون مضرات مواد مخدر در جریان است همچنان تصورات نادرستی درباره مصرف مواد مخدر وجود دارد. یکی از این تصورات نادرست این است که نوعی از مصرف وجود دارد که می‌توان آن را تفریحی و تفننی نامید، اما غافل از آنکه این وضعیت، گذرا و موقتی است و پس از گذشت زمانی که برای هر فرد متفاوت است مقدار مصرف بالا می‌رود و وابستگی به ماده مورد نظر ایجاد می‌شود(۱۹). بنابراین لازم است آگاهی درباره این موضوع در دانشجویان ارتقاء یابد.

نتایج این بررسی نشان داد بیشترین درصد افراد مورد مطالعه انگیزه‌ی گرایش به مواد را تفریح و سرگرمی و عامل گرایش به آن را بیکاری ذکر کردند. در یک بررسی ۶۴/۲٪ مردم علل گرایش به سیگار را بیکاری عنوان نمودند(۲۰). همچنین در مطالعه‌ای دیگر مشخص گردید ۳۲٪ افراد معتاد ایرانی بیکار بوده‌اند (۱). در نتایج یک بررسی ۵۶/۲٪ معتادان علت روی آوردن به مواد را تفریح و سرگرمی عنوان کرده‌اند(۹). همچنین در یک مطالعه در بین دستیاران پزشکی در تهران انجام گردید، مشخص شد تفریح و سرگرمی(۵۰٪) عامل مهمی در استفاده از مواد می‌باشد(۱۸). باید گفت همه افراد برای گذراندن اوقات فراغت خود برنامه‌ریزی دلخواه دارند در صورتی که برنامه‌ریزی درستی برای اوقات فراغت صورت نگیرد، ممکن است ساعات بیکاری و آزاد منجر به آشنایی آنها با مواد و نحوه استفاده از آنها باشد. یکی از اصول پیشگیری موفق برنامه‌ریزی فعالیتهای جایگزین برای افرادی است که از مصرف مواد برای گذراندن اوقات فراغت خود استفاده می‌کنند. فعالیتهای جایگزین می‌تواند شامل فعالیتهای اجتماعی مثبت و هدفمند، برنامه هایی برای شکوفایی استعداد و خلاقیت مانند مسابقات هنری، فعالیتهای سالم با هیجان مانند مسابقات ورزشی، فعالیتهای آموزشی و مراسم عبادی مذهبی باشد(۱).

اگرچه در بعضی مطالعات داخل کشور، اعتیاد دوستان و فامیل و همرنگی با جماعت، بیشترین عامل انگیزه به گرایش مواد ذکر شده است لیکن در بررسی حاضر اعتیاد دوستان و فامیل، عدم تأمین نیازهای عاطفی، کسب لذت، تحمل مشکلات زندگی، همرنگی با جماعت به عنوان عوامل و انگیزه گرایش به سوء مصرف مواد درصد کمتر اما قابل توجهی را به خود اختصاص داده‌اند که با نتایج بعضی از مطالعات در این زمینه مطابقت دارد(۱۵-۱۸،۲۱،۲۲).

در این مطالعه مصرف مواد در پسران با تفاوت معنی‌داری بیش از دختران بود که با نتایج تحقیقات متعدد در داخل کشور(۲،۷-۱۱،۱۳) و خارج (۶،۱۲،۱۵-۱۸) هماهنگی دارد. یافته های این مطالعه رابط معنی داری بین وضعیت تاهل و میزان سوء مصرف مواد نشان نداد، ولی تحقیقات متعدد در داخل کشور نشانگر افزایش معتادان به سوء مصرف مواد در مجردین نسبت به متأهلین می‌باشد(۲،۷). لیکن نتایج چند بررسی نشان می‌دهد میزان سوء مصرف مواد در افراد متأهل بیش از مجردین بوده است(۲۳).

نتایج پژوهش حاضر حاکی از آن است که بیشترین درصد از دانشجویانی که سوء مصرف مواد را ذکر کرده‌اند در خوابگاه سکونت دارند. این مسئله می‌تواند بیانگر نقش خانواده و دوستان در گرایش و یا کنترل سوء مصرف مواد باشد. نتایج بررسی‌های

[Downloaded from jssu.ssu.ac.ir on 2026-11-26]

مختلف نیز با این بررسی هماهنگ است(۲،۱۰). در بعضی مطالعات دانشجویان ساکن منزل مستقل استیجاری بالاترین درصد سوء مصرف را بخود اختصاص داده‌اند(۷،۹). بطور کلی عواملی چون مهاجرت و دوری از خانواده به منظور کار یا ادامه تحصیل جوانان را در معرض خطر بیشتری قرار می‌دهد(۱). ذکر این نکته لازم است که در این بررسی تفاوت معنی‌داری در سوء مصرف مواد و سیگار در دانشجویان بومی و غیر بومی بدست نیامد. بنظر می‌رسد تعداد بسیاری از دانشجویان بومی شهرستان‌های تابعه استان یزد ساکن خوابگاه و یا منازل مستقل در شهر یزد بوده‌اند، بنابراین مهیا بودن شرایط محیطی می‌تواند این نتیجه را ایجاد کرده باشد.

بطور کلی می‌توان نتیجه گرفت با توجه به شیوع بالای سوء مصرف مواد بویژه قلیان و سیگار در بین دانشجویان مذکر ساکن خوابگاه و یا منازل شخصی و عوامل موثری چون بیکاری و انگیزه‌ی تفریح و سرگرمی در روی آوردن به سوء مصرف مواد، خانواده‌ها و مسئولین دانشگاه تسهیلات مناسب جهت ایجاد کار، تفریح و ازدواج دانشجویان را فراهم آورند و با برگزاری سمینارها و کنفرانس‌ها و با هماهنگی رسانه‌ها، سطح آگاهی دانشجویان را درباره مضرات سوء مصرف مواد و سیگار، حتی در حالت تفننی آن، ارتقا بخشند، زیرا این عادت خطرناک می‌تواند در نگرش و رفتار حرفه‌ای آینده‌ی دانشجویان علوم پزشکی تأثیر داشته باشد. به امید فردایی بهتر با جوانانی سالم، پویا و خلاق برای این مرز و بوم.

منابع

1- Bakhshi Poor RA. ***A guide for prevention & treatment of substance abuse***. Tehran: Salaman; 2004: PP. 13,23,24,32,17,53,143,51-54.[Persian]

2- Siam SH. ***Drug abuse prevalence in male students of different universities in Rasht in 2005***. Tabibe Shargh, 2006; 8(4):279-84.[Persian]

3- Madadi A, Nogani F. ***The textbook of Addiction and substance abuse***, Tehran: Jameanegar; 2004.P.10. [Persian]

4- Jahangiri, B. ***A guide for cognition and treatment of addiction in Iran.*** Tehran: Arjmand; 2002. P. 8. [Persian]

5- Yassini Ardakani M, Rafati A. ***Diagnosis and treatment of addiction.*** Yazd: Tebgostar.2009. P. 7-8. [Persian]

6- Shyangwa PM, Joshi D, Lal R. ***Alcohols and other substance use, abuse among junior doctors and medical students in a teaching institute***. JAMA. 2007; 46(167): 126-9.

7- Sajadi A, Bakhshani N, Hoseinbar M. ***The prevalence of drug abuse in students of medical science of Zahedan university.*** The 3rd National Addiction Congress in Iran. 2004; Yazd, Iran. P.84. [Persian]

8- Khaleghi E, Sayadi A, Nazer M. ***Prevalence of drug abuse in medical college students of Rafsenjan in 2002.*** the 3rd National Addiction Congress in Iran. 2004; Yazd, Iran. P.221. [Persian]

9- Karimi S, Kazemi M, Sayadi A. ***Prevalence of drug abuse in Sirjan University students***. 3rd National Addiction Congress in Iran. 2004; Yazd, Iran. P.196. [Persian]

10- Foorootani M. ***The knowledge about addiction in Larestan University students in 2003.*** 3rd National Addiction Congress in Iran. 2004; Yazd, Iran. P.218. [Persian]

[Downloaded from jssu.ssu.ac.ir on 2026-11-26]

11- Kheirkha F. ***Epidemiology of dependence and substance abuse in students of medical science of Babol University***. vol 5. Tehran: Payesh; 2005. P. 37-42.[Persian]

12- Kumar P, Basu D. ***Substance abuse by medical students and doctors***. J Indian Med Assoc, 2000; 98(8): 447-52.

13- Moemen_Nasab M, Najafi S, Kaveh M, Ahmadpoor F. ***Revalence of risk behaviour in students of academy centers of Khoramabad city in 2005***. Journal of Medical Science University of Lorestan. 2006; 8(2), PP: 23-8. [Persian]

14- Amini F, Farid R, Farhadi A. ***Smokinjg as the first step to addiction***. 3rd National Addiction Congress in Iran. 2004; Yazd, Iran. P.170. [Persian]

15- Almerie Me, Matar AE, Salam M, Morad A, Abdulaah M, Koudsi A , et al, ***Cigarettes and water pipe smoking among medical students in syria: a cross-sectional study***, Int J Tuberc Lung Dis. 2008; 12(9): 1085-91.

16- Baldwin DC Jr, Anghes PH, Conard SE, Storr CL, Sheehan DY. ***Substance use among senior medical students: A survey of 23 medical schools***. JAMA. 1991 Apr; 265(16):2074-8.

17- Akvardar Y, Demiral Y, Ergor G, Ergur A. ***Substance use among medical students and physicians in a medical school in Turkey***. Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol, 2004 Jun; 39(5): 501-6.

18- Sadeghi M, Navidi M. ***Substance use among medical residents in Tehran, Iran***. Addictive Disorders & Their Treatment. 2005; 4(3): 121-4.

19- Momtazi S. ***Addiction and family***. Zanjan: Mahdis. 2003. P. 53.

20- Siabani S, Siabani M, Madani F, Chaboki F. ***The view of Kermanshah people about smoking***. Journal of Nursing and midwifery college of Kermanshah. 2006; 2(3): 22-8.[Persian]

21- Boyle MH, Sanford M, Szatmari P. ***Familial influences on substance use by adolescents and young adults.*** Public Health 2001; 92: 206-9.

22- Sadeghi M. ***Prevalence of substance abuse among male medical interns in Tehran University of Medical Sciences.*** Archives of Iranian Medicine 2002; 5(1): 50-51.

23- Pakseresht S, Saadati N, Jaafari H, Dadmehr B. ***The survey of second drug use in addict persons reffering to Behzisti Ahvaz clinic in 2002.*** 3rd National Addiction Congress in Iran. 2004; Yazd, Iran. P.148. [Persian]

[Downloaded from jssu.ssu.ac.ir on 2026-11-26]